

Aan de leden van de Provinciale Staten
van de provincie Zuid-Holland
Zuid-Hollandplein 1
2596 AW DEN HAAG

Onderwerp
Boardletter 2017

Geachte statenleden,

Wij hebben conform uw opdracht, als onderdeel van de controle van de jaarrekening 2017, de interim-controle voor de provincie Zuid-Holland uitgevoerd. Deze controle is primair gericht op de analyse en evaluatie van de interne beheersingsomgeving en de daarin opgenomen maatregelen van interne controle. In onze managementletter zijn onze bevindingen en aanbevelingen ter zake opgenomen. Tevens heeft deze controle als doelstelling om de aandachtspunten voor de jaarrekening 2017 te signaleren en onder uw aandacht te brengen.

Volledigheidshalve merken wij op dat onze analyse en evaluatie is uitgevoerd in het kader van de door u verstrekte opdracht tot controle van de jaarrekening. De geselecteerde werkzaamheden zijn afhankelijk van de door de accountant toegepaste oordeelsvorming, met inbegrip van het inschatten van de risico's dat de jaarrekening een afwijking van materieel belang bevat als gevolg van fraude of fouten. Bij het maken van deze risico-inschattingen neemt de accountant de interne beheersing in aanmerking die relevant is voor het opmaken en het getrouwe beeld van de jaarrekening en de rechtmatige totstandkoming van de baten, lasten en balansmutaties, gericht op het opzetten van controlewerkzaamheden die passend zijn in de omstandigheden.

Op alle opdrachten verricht door Deloitte zijn de 'Algemene Voorwaarden Dienstverlening Deloitte Nederland, januari 2014' gedeponneerd bij de Kamer van Koophandel onder nummer 24362837 van toepassing.

Deloitte Accountants B.V. is ingeschreven in het handelsregister van de Kamer van Koophandel te Rotterdam onder nummer 24362853.

Deloitte Accountants B.V. is a Netherlands affiliate of Deloitte NWE LLP, a member firm of Deloitte Touche Tohmatsu Limited.

Deloitte Accountants B.V.
Wilhelminakade 1
3072 AP Rotterdam
Postbus 2031
3000 CA Rotterdam
Nederland

Tel: 088 288 2888
Fax: 088 288 9830
www.deloitte.nl

Behandeld door
J. van Koert MSc RA
088 288 2306

Datum
30 oktober 2017

De risico-inschattingen hebben niet tot doel een oordeel tot uitdrukking te brengen over de effectiviteit van de interne beheersing, de opzet, het bestaan, de effectiviteit en de efficiency van de interne beheersing als geheel, en bestrijken daarom niet noodzakelijkerwijs alle in de interne organisatie vervatte tekortkomingen.

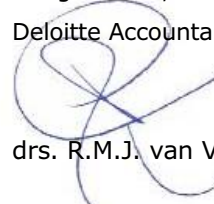
Wij merken op dat deze brief is opgesteld ten behoeve van het college van gedeputeerde staten van de provincie Zuid-Holland, en niet zonder onze toestemming aan derden mag worden verstrekt.

De bevindingen en aanbevelingen dienen te worden gelezen als constructieve aanwijzingen voor het college van gedeputeerde staten als onderdeel van het continue proces van het veranderen en verbeteren van de beheersing van de bedrijfsvoering en de kwaliteit van de jaarrekening.

Graag bespreken wij deze rapportage en de daarin opgenomen bevindingen en aanbevelingen nader met u.

Hoogachtend,

Deloitte Accountants B.V.

drs. R.M.J. van Vugt RA

Inhoudsopgave

1. Algemeen beeld en belangrijke bevindingen	4
2. Actuele ontwikkelingen	6

1. Algemeen beeld en belangrijke bevindingen

Algemeen beeld: bestuurlijk relevante thema's

1.1 Interne beheersing

Als onderdeel van de interim-controle 2017 hebben wij de interne beheersingsomgeving van de voor de jaarrekeningcontrole 2017 relevante financiële processen beoordeeld. Daarnaast hebben wij de actuele ontwikkelingen die relevant zijn voor de provincie Zuid-Holland met uw medewerkers besproken. Onze relevante bevindingen met betrekking tot deze werkzaamheden zijn in deze rapportage opgenomen.

Onze belangrijkste bevindingen zijn hierbij als volgt:

1. Wij hebben geen significante leemtes in de interne beheersing geconstateerd. Wel hebben wij mogelijkheden voor aanscherpingen in de processen vastgesteld en vragen wij aandacht voor de analyse en onderbouwing van enkele processen en posten. De detailbevindingen en bijbehorende adviezen zijn in de managementletter 2017 opgenomen.
2. Bestuurlijk relevante thema's in het perspectief van de accountantscontrole zijn momenteel:
  - kwaliteit sturingsrelatie verbonden partijen;
  - de gevolgen van de actualisatie van de rekenrente Fonds Nazorg;
  - het prognosticerend vermogen (Versnellen, voorspellen en vertellen);
  - risico's inzake de ontwikkeling van Grondbank Zuidplas.
3. Uw organisatie hanteert het principe van integraal management. Deze keuze heeft gevolgen voor de wijze waarop diverse beheersingsmaatregelen rondom de naleving van wet- en regelgeving, zoals aanbestedingsregels, de Wet markt en overheid, en staatssteun zijn ingevuld. De verantwoordelijkheid voor de naleving hiervan ligt bij de afzonderlijke integraal verantwoordelijke afdelingen. Gedrag en houding van de ambtelijke organisatie zijn essentieel om de vereiste taakvolwassenheid en professionaliteit van dienstverlening te realiseren. Bij integraal management is continue aandacht voor gedrag en houding naast de inrichting van processen en uitvoering van interne controle belangrijk.

Een belangrijke wijziging ten opzichte van voorgaand jaar is dat de consultatielijst vanaf mei 2017 niet meer operationeel is. Daardoor is het belang van het gedrag en de houding van de ambtelijke organisatie ten aanzien van de naleving van wet- en regelgeving, besluiten en afspraken verder toegenomen. Daarnaast is van belang dat wordt vastgesteld of er continue aandacht is bij de integraal verantwoordelijken voor het zichtbaar en toetsbaar toepassen en naleven van wet- en regelgeving, besluiten, afspraken etc. Aandachtspunten hierbij zijn de integrale beheersing van subsidies doordat verschillende afdelingen subsidies verstrekken, het documenteren van de prestatielevering van inkoopfacturen en het vergroten van het bewustzijn van het belang van risicomangement en het verder structureren van risicomangement. Dit omvat vooral ook een gedragscomponent. Momenteel zijn wij in overleg met het cluster AO/IC, om te bepalen wat de impact op de monitoring van processen en toetsing op de juiste toepassing van wet- en regelgeving etc. is bij invulling van het integraal management.

1.2 Follow-up aanbevelingen

Onze rapportages over 2016 bevatten diverse aanbevelingen. Tijdens de interim-controle 2017 zijn wij nagegaan welke opvolging u aan deze aanbevelingen gegeven heeft. Samengevat geeft dit het volgende beeld:

Nog niet opgelost	1
Gedeeltelijk opgelost	6
Opgelost	14
Nog te beoordelen	2
Totaal	23

Wij constateren dat uw organisatie proactief met onze aanbevelingen aan de slag is gegaan, wat op een positieve manier bijdraagt aan de verdere verbetering van de kwaliteit van uw administratieve organisatie. De opvolging van onze bevindingen zoals gerapporteerd in het accountantsverslag, stellen wij vast bij de jaarrekeningcontrole 2017.

1. Algemeen beeld en belangrijke bevindingen

Algemeen beeld: bestuurlijk relevante thema's (vervolg)

Als onderdeel van de interim-controle hebben wij een aantal relevante thema's benoemd. Deze thema's zijn hierna verder uitgewerkt.

Kwaliteit sturingsrelatie verbonden partijen

In verband met de oprichting van en risico's bij een aantal verbonden partijen is het belangrijk om de kwaliteit van de sturingsrelatie met deze verbonden partijen te blijven borgen. Door middel van de Beleidsnota verbonden partijen 2016-2019 is het kader geformuleerd om grip op de verbonden partijen te houden, zowel wat betreft de risico's in geld als de bestuurlijke risico's. Belangrijke risico's doen zich (mogelijk) voor bij de Grondbank Zuidplas, de waardering van gedane investeringen bij ROM IQ en het is van belang de houdstermaatschappij te monitoren. Daar zullen op korte termijn de eerste investeringen door fondsen onder de houdstermaatschappij worden verricht. Behalve het toepassen van de Beleidsnota verbonden partijen, het continu monitoren van ontwikkelingen, kansen en risico's en de kwaliteit van de onderlinge relatie met verbonden partijen en het tijdig rapporteren hierover, vormen de financiële relatie en eventuele risico's van deze verbonden partijen een belangrijk aandachtspunt voor de jaarrekening 2017.

De gevolgen van de actualisatie van de rekenrente Fonds Nazorg

In het accountantsverslag 2016 hebben wij gerapporteerd over de mogelijk impact van de ALM-studie die verricht wordt naar de rekenrente. Deze studie wordt momenteel uitgevoerd. Indien de rekenrente daalt, dan heeft dit een hoger bedrag aan voorzieningen in uw jaarrekening 2017 tot gevolg. Zodra de uitkomsten hiervan bekend zijn, stemmen wij graag de impact hiervan op de jaarrekening 2017 met u af.

Prognosticerend vermogen (Versnellen, voorspellen en vertellen)

Als onderdeel van het accountantsverslag 2016 en onze presentatie in de COR, hebben wij stilgestaan bij het prognosticerend vermogen van uw organisatie. Uw organisatie heeft een eerste onderzoek gedaan naar het prognosticerend vermogen, wat heeft geleid tot de notitie Versnellen, voorspellen en vertellen. In de COR-vergadering van 6 september 2017 is hier nader bij stilgestaan. Bovendien voert uw organisatie een nadere verkenning naar verbetermogelijkheden uit, mede gebaseerd op de opdracht van PS. Overigens hebben wij in de COR-vergadering toegelicht dat het vergroten van het prognosticerend vermogen en het realiseren van ambities een uitdaging is binnen het lokaal en middenbestuur, waarin uw provincie niet uniek is. Voor meer informatie hierover, verwijzen wij naar de beschikbaar gestelde presentatie.

Grondbank Zuidplas

Uw provincie neemt deel in de Gemeenschappelijke regeling Grondbank Zuidplas. In deze gemeenschappelijke regeling zijn gronden opgenomen die bij verdere ontwikkeling van dit plangebied door andere partijen (gemeenten) overgenomen worden. Het risico is aanwezig dat de ontwikkeling in dit plangebied verder stagneert en er is een risico dat de verkoopprijs van de kavels grond lager is dan de huidige boekwaarde. In 2013 heeft overigens al een verliesneming op de waarde plaatsgevonden. Het is van belang de ontwikkelingen bij deze gemeenschappelijke regeling en van dit plangebied nauwlettend te volgen en mogelijke financiële risico's en/of gevolgen in de jaarrekening 2017 te verwerken.

2. Actuele ontwikkelingen

Vernieuwing BBV

Op 17 maart 2016 is het Wijzigingsbesluit vernieuwing BBV in het Staatsblad gepubliceerd. De wijzigingen uit dit besluit zijn van toepassing op het begrotingsjaar 2017. Dit betekent dat de begroting en de jaarrekening over 2017 in overeenstemming moeten zijn met de nieuwe regels uit dit wijzigingsbesluit. In het wijzigingsbesluit is geregeld dat met een ministeriële regeling nadere regels worden vastgesteld met betrekking tot de volgende onderwerpen:

- Taakvelden en informatie voor derden (Iv-3) met de nieuwe taakvelden en nieuwe economische categorieën.
- Vaststelling beleidsindicatoren met de verplichte beleidsindicatoren die met ingang van de begroting 2017 moeten worden opgenomen in de programma's.
- Wijzigingsregeling financiële kengetallen in verband met de introductie van de geprognosticeerde balans.

De ministeriële regelingen zijn in april 2017 gepubliceerd. Het Ministerie van BZK heeft een nieuwe website met informatie over het Iv3-informatiesysteem, met een overzicht van de nieuwe taakvelden met bijbehorende toelichtingen en het actuele Iv3-informatievoorschrift 2017. Bij de jaarrekeningcontrole 2017 gaan wij na of bovenstaande vernieuwingen op de juiste wijze zijn doorgevoerd.

Wet normering topinkomens (WNT)

Afbouw bezoldiging

Voor de topfunctionarissen van wie de bezoldiging in 2013 de norm al overschreed, moet in 2017 voor het eerst de bezoldiging worden afgebouwd. Voor de provincie Zuid-Holland is dit niet van toepassing. Dit kan een aandachtspunt zijn voor uw verbonden partijen, omdat anders de WNT-norm wordt overschreden.

Bezoldigingsnorm 2018

De algemene maximale bezoldigingsnorm voor topfunctionarissen in dienstbetrekking zal in 2018 € 187.000 per jaar op fulltime basis bedragen.

Voor interim-topfunctionarissen zal de norm in 2018 € 25.300 per maand bedragen voor de maanden 1 tot en met 6 van de functievervulling, en in verband met de bijstelling van de norm vanaf maand 7 € 19.100 per maand (maanden 7 tot en met 12). Het maximale uurtarief zal in 2018 € 182 bedragen.

2. Actuele ontwikkelingen

Loonheffingen

Lage inkomensvoordeel (LIV)

Voor medewerkers die in 2017 tussen 100 en 125% van het wettelijk minimumloon verdienden en 1.248 uur of meer hebben gewerkt, krijgt de werkgever een tegemoetkoming in de loonkosten. De Belastingdienst berekent het LIV voor het jaar 2017 op basis van de door u ingediende aangiftes loonheffingen over 2017. Uiterlijk op 12 september 2018 betaalt de Belastingdienst het LIV over 2017 uit.

U bent verplicht ervoor te zorgen dat de gegevens in de aangifte loonheffingen juist zijn en dat u het correcte aantal verloonde uren vermeldt. Komt u deze verplichting niet na, dan kunnen er substantiële boetes aan u worden opgelegd door de Belastingdienst.

Wet deregulering beoordeling arbeidsrelaties (Wet DBA)

De handhaving in het kader van de Wet DBA door de Belastingdienst was in eerste instantie opgeschort tot 1 januari 2018, maar is verder opgeschort tot 1 juli 2018. Op Prinsjesdag 2018 zijn er geen berichten gekomen dat de Wet DBA verder wordt opgeschort.

Zzp'ers en opdrachtgevers krijgen tot deze tijd geen boetes of naheffingen opgelegd, behalve de kwaadwillenden. Wel hebben alle niet-kwaadwillende opdrachtgevers een inspanningsverplichting om de Wet DBA te implementeren in de periode tot 1 juli 2018.

Uit de voorbeelden van kwaadwillendheid die door de staatssecretaris zijn genoemd, valt af te leiden dat u als opdrachtgever zeker een inspanningsverplichting heeft ten aanzien van de zogenoemde 'huisvrienden' of 'meubilair-zzp'ers': externen die al jaren binnen uw organisatie werkzaam zijn, iets wat wij in de praktijk bij veel organisaties tegenkomen. Het laten voortbestaan van dergelijke situaties kan in de ogen van de Belastingdienst worden gezien als kwaadwillendheid, wat kan leiden tot handhaving.

Het advies is aan deze inspanningsverplichting te voldoen door in de periode tot 1 juli 2018 het werkproces van uw organisatie met zzp'ers aan de Wet DBA aan te passen. Dit betekent ten eerste het beoordelen van alle arbeidsrelaties met zzp'ers en het nagaan wat voor uw organisatie het beste is: gebruikmaken van algemene modelovereenkomsten of wellicht van op maat gemaakte en door de Belastingdienst goedgekeurde overeenkomsten. Na de aanpassing van het werkproces moet u ook conform het proces gaan handelen. Door monitoring moet u kunnen laten blijken dat de zzp'er in de praktijk werkt volgens de goedgekeurde overeenkomst. Doet u dit niet, dan loopt u het risico op naheffingen van de Belastingdienst.

Aanwijzen, monitoring en controle werkkostenregeling (WKR)

Sinds 2015 is de WKR verplicht voor alle werkgevers. In de praktijk blijken de begrippen en regels van de WKR echter niet altijd duidelijk. Het is belangrijk om vast te stellen hoe uw organisatie de WKR uitvoert, enerzijds om een eventuele resterende vrije ruimte te kunnen laten toekomen aan uw medewerkers, en anderzijds omdat een mogelijke (onverwachte) overschrijding van de vrije ruimte leidt tot 80% eindheffing. Zeker bij organisaties waar het boekingsproces niet centraal is geregeld (bijvoorbeeld door de aanwezigheid van veel budgethouders), zien wij in de praktijk fouten ontstaan bij de uitvoering van de werkkostenregeling.

2. Actuele ontwikkelingen

Het kenmerk van de eindheffing is dat deze belastingheffing altijd voor rekening en risico van de werkgever komt. Dit zal leiden tot extra kosten. Door monitoring van de WKR gedurende het jaar weet u tijdig en exact of, en zo ja hoe, vergoedingen en verstrekkingen onder de WKR uitwerken.

Gelet op de complexiteit van de wetgeving van de WKR, zullen wij als onderdeel van de jaarrekeningcontrole de WKR in de controle betrekken.

Aanpassing BBV en gevolgen voor het mengpercentage

Provincies kunnen de btw op algemene kosten (kosten die niet rechtstreeks toerekenbaar zijn aan een specifiek product of taakveld, vaak 'overhead') conform een mengpercentage verrekenen (deels btw-compensatie, deels btw-aftrek, deels kostenverhogend). Dit mengpercentage wordt veelal berekend door de aansluiting te zoeken bij de (her)verdeling van kosten vanuit de kostenplaatsen naar de producten/taakvelden.

Met ingang van 1 januari 2017 zijn de regels binnen het BBV (Besluit Begroting en Verantwoording) gewijzigd (o.a.) voor de verantwoording van overhead. De Belastingdienst werkt aan nieuwe beleidsregels om op basis van het 'nieuwe BBV' het mengpercentage te bepalen.

This report has been prepared solely for the use of provincie Zuid-Holland and should not be distributed or quoted in whole or in part without our prior written consent. No responsibility to any third party is accepted as the report has not been prepared for, and is not intended for, any other purpose. As a consequence, we do not assume any liability or duty of care to any other person to whom this report is shown or into whose hands it may come.

The matters raised in this report are those which have come to our attention as a result of our audit and are those that we believe we need to bring to your attention. They are not a comprehensive record of all the matters arising and in particular we cannot be held responsible for reporting all risks in the business or all internal control weaknesses. Any conclusion, opinion or comments expressed herein are provided within the context of our opinion on the financial statements as a whole, which will be expressed in our auditor's report.

Similarly, the comments, observations and recommendations involving systems and procedures should not be read as an opinion on the internal control structure and its operation.

Deloitte refers to one or more of Deloitte Touche Tohmatsu, a UK Private Company limited by guarantee, and its network of member firms. Neither Deloitte Touche Tohmatsu nor any of its member firms has any liability for each other's acts or omissions. Each of the member firms is a separate and independent legal entity operating under the names of "Deloitte", "Deloitte & Touche", "Deloitte Touche Tohmatsu", or other related names.